

Област Велико Търново

► Население (2015)	246 394
► Територия (кв.км)	4661,6
► Брой на населените места	337
► Дял на населението в градовете (%)	69,9

Общ преглед

Доходите в област Велико Търново продължават да изостават от средните нива за страната. През последните две години обаче пазарът на труда в областта бележи истинско оживление. Нещо повече, най-големият ръст на заетостта в страната през 2015 г. спрямо предкризисната 2008 година е именно в област Велико Търново. Инвестициите, макар и далеч под средните нива, показват тенденция на увеличаване през последните години. През 2015 г. област Велико Търново изпреварва средните резултати за страната в развитието на електронното правителство и работата на „едно гише“

Социалното развитие на област Велико Търново се оценява като сравнително добро. От една страна, демографските процеси продължават да се влошават и да са значително по-неблагоприятни от тези в страната. Здравеопазването се характеризира с недостиг на лекари. Областта показва сравнително високи резултати при образованието, най-вече заради националното значение на Великотърновския университет. Областта остава популярна дестинация за културно-исторически туризъм. Престъпността в областта е под средната за страната, а разкриваемостта на престъпленията – по-висока.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ●●

Доходи и условия на живот ●●

В икономическото си развитие област Велико Търново изостава спрямо средните показатели за страната. През 2014 г. БВП на човек от населението в областта е с около 1/3 по-нисък от средния за страната – 7801 лв. при 11 600 лв. за страната.

Доходите в областта също изостават чувствително. През 2010 и 2011 г. те са почти изравнени със средните за страната (96% от тях), докато през 2014 г., след значително по-бавен ръст няколко години поред, достигат до 84% от средните за страната, или 4180 лв. средногодишен доход на лице от домакинството при 5000 лв. за страната. През 2015 г. заплатите в областта продължават да нарастват – с 5,5% спрямо 2014 г.

Ниските доходи все още поставят Велико Търново сред областите с относително висок дял (30,2%) на бедните спрямо линията на бедност. Делът на населението, живеещо с материални лишения, също превишава средните за страната стойности.

Пазар на труда ●●●●

Велико Търново е една от осемте области, в които през 2015 г. заетостта е по-висока от тази в предкризисната 2008 година. Нещо повече, най-големият ръст на коефициента на заетост при населението на 15–64 години е именно във Велико Търново (засилен допълнително и от неблагоприятните демографски процеси). Оживлението на пазара на труда в областта е свързано и с увеличаване на икономическата активност и намаляване на безработицата през последните години. Само за две години – между 2013 и 2015 г., коефициентът на безработица намалява повече от 2 пъти – от 16,2 до 6,8%. Образователната структура на работната сила също е сравнително добра. По дял на висшистите Велико Търново е на четвърто място сред 28-те области, а делът на хората с основно и по-ниско образование е по-нисък от общия за страната.

Развитието на населението и демографските процеси в областта остават основно предизвикателство за пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е шестият най-нисък в страната – 56,8% при 63,5% за страната. Това означава, че на всеки 100 души, които през следващите няколко години ще излязат от пазара на труда, ще се вляят 57 младежи.

Инвестиции ●●

Област Велико Търново изостава значително от средните стойности за страната при показателите за вътрешни и чуждестранни инвестиции. Най-значима е разликата при чуждите инвестиции въпреки стабилния им ръст от 2011 г. насам. Към края на 2014 г. в областта са направени чужди инвестиции в нефинансови предприятия в размер на

439 евро/човек с натрупване, което е близо 7 пъти по-малко от средната стойност за страната.

В същото време усвоените европейски средства от великотърновските общини като бенефициенти по оперативните програми е над средната за страната – към 31 май 2016 г. във Велико Търново са усвоени 746 лв./човек при 689 лв./човек за страната. В областта най-много средства са усвоили общините Павликени, Свищов и Велико Търново – около 1000 лв./човек, а най-малко – Полски Тръмбеш и Сухиндол, които отчитат под 100 лв./човек от населението.

Инфраструктура ●●●

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната, но делът на първокласните пътища и магистрали остава по-нисък. Делът на пътната настилка с добро качество също продължава да е изключително нисък и дори намалява леко през 2015 г. спрямо 2014 г. През 2015 г. под 27% от пътищата във Велико Търново са в добро състояние при близо 41% средно за страната.

Достъпът до интернет и делът на хората в областта, които го използват, се повишава през 2015 г. и вече дори леко изпреварва средните стойности за страната.

Данъци и такси ●

Данъкът върху недвижимите имоти, данъкът върху превозните средства и данъкът при прехвърляне на имущество в област Велико Търново са по-високи от средните за страната нива. Спрямо 2012 г. през 2016 г. нито един данък за областта не е претърпял намаление, въпреки че за някои данъци ставките средно за страната отбелязват спад. Най-голямата разлика със средните за страната нива е при данъчната ставка върху недвижимите имоти, където размерът ѝ в област Велико Търново е средно 2,22‰ при 1,86‰ за страната. В рамките на областта най-високите стойности са в общините Велико Търново и Павликени – 2,50‰.

Администрация ●●●●

Данните за развитието на електронното правителство и работата на „едно гише“ за областта показват, че през 2015 г. има подобряване на резултатите спрямо 2014 г. Именно през 2015 г. област Велико Търново изпреварва средните резултати за страната, които намаляват слабо в сравнение с 2014 г.

При Индекса на Местната система за почтеност общините в областта показват малко по-добри резултати от средните стойности за страната, но Рейтингът на активната прозрачност на органите на местно самоуправление на Фондация „ПДИ“ през 2016 г. продължава да намалява за втора поредна година и остава по-нисък от средния за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●●●●

Демография ●●●●●

Демографската картина в областта остава значително по-неблагоприятна от тази в страната. Нарастването на съотношението между възрастните над 65 години и хората в трудоспособна възраст (15–64 години), както и на това между възрастните и децата (0–14 години) е по-бързо от средния темп за страната през последните десет години.

Тези тенденции са резултат както от ниския естествен прираст, така и от отрицателната нетна миграция на населението. Преди кризата (2002–2008 г.) Велико Търново е една от малкото области с положителен, макар и относително нисък, механичен прираст, но икономическите процеси в областта водят до продължително и значително изселване.

Образование ●●●●●

Въпреки намаляването на броя на студентите в областта с над 10% през 2015 г. Велико Търново остава областта с най-много студенти спрямо населението – 97 на 1000 души при 36 на 1000 души средно за страната. Това допринася за сравнително високия дял на висшистите сред трудоспособното население, както и благоприятства за възстановяването на пазара на труда след кризата.

В средното образование стойностите на изследваните индикатори за областта са съизмерими със средните за страната. На матурите по БЕЛ през 2016 г. учениците от областта са получили средна оценка 4,10 при 4,17 за страната, а неиздържалите са 8,56% при 8,73% за страната. Делът на отпадналите ученици от основното и средното образование в област Велико Търново продължава да е над средните нива за страната – 3,2% от учениците при 2,8% за страната през 2014 г.

Здравеопазване ●●●●●

Здравеопазването в областта продължава да страда от недостиг на лекари, както общопрактикуващи, така и специалисти. Особено големи са разликите по отношение на лекарите от водещи специалности – на един специалист в областта се падат 785 души от населението при 544 средно за страната.

За втора поредна година Велико Търново е областта с най-малък дял на здравноосигурените лица. През 2015 г. те са 84,5% при 88,5% за страната. По брой на леглата в МБАЛ спрямо населението областта също е сред тези с най-малко легла. Малкият капацитет и недостигът на лекари вероятно стоят и зад относително ниския дял на постъпилите за лечение. Последният, изглежда, се дължи не толкова на по-ниска заболяемост, колкото на използването на здравни услуги извън областта. За влошаването на здравните грижи говори и скокът на детската смъртност в областта – от 4,1‰ през 2014 г. на 9,8‰ през 2015 г.

Сигурност и правосъдие ●●●●●

Както по отношение на индикаторите за правосъдие, така и при тези за сигурност областта се представя сравнително добре и през 2015 г. Натовареността на съдиите е относително ниска (6,6 дела на месец на съдия при 8,3 за страната), а делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е по-висок от средния за страната (94% при 88% за страната).

Традиционно в област Велико Търново се регистрират по-малко престъпления срещу личността и собствеността в сравнение със страната – 11,4 на 1000 души при 13,6 на 1000 души в страната през 2015 г. Разкриваемостта им също е по-висока – 57,5% в областта при 39,2% средно в страната.

Околна среда ●●●●●

Делът на населението в област Велико Търново, което живее в селища с обществена канализация (66,8%), както и този на населението с достъп до канализация, свързано с ПСОВ (44,8%), продължават да са по-ниски от средните стойности за страната – съответно 74,9 и 56,8%. Обяснение за това може да се търси в големия брой и разпръснати малки населени места. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в областта остават значително под средните стойности на замърсяването в страната – 131,1 т вредни емисии на кв.км при 315 т/кв.км за страната.

Култура ●●●●●

Заради значителния брой на посещения в музеите и библиотеки областта получава добра оценка в областта на културата. През 2015 г. музеите в областта са посетени от близо 500 000 души, което е втората най-голяма посещаемост след столицата. Спрямо населението посещенията са 1988 на 1000 души, което е около 3 пъти повече от средните нива за страната.

По посещения в библиотеките област Велико Търново отново е на второ място (след столицата) по абсолютен брой с близо 450 000 посещения, но спрямо населението се класира на първо място. Една от причината вероятно е големият брой студенти в областта.

По отношение на посещенията в кина и театри обаче областта изостава от средните стойности за страната през 2015 г. Посещенията на кината достигат 444 на 1000 души при 744 за страната, а на театрите – 71 на 1000 души при 302 на 1000 души за страната.

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6512	7059	7335	7758	7801	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3502	3648	4043	4385	4288	4180
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6119	6488	6742	7262	7662	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	36,8	24,5	18,5	30,2	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	59,7	61,6	63,9	65,5	68,1	69,8
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	51,8	54,3	55,0	54,8	60,0	65,0
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	13,1	11,7	13,8	16,2	11,7	6,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,0	21,5	23,5	26,6	27,3	26,9
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	40	39	40	40	41	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	980	1516	1482	1576	1541	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	246	284	331	359	439	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	29,6	45,0	41,0	46,6	55,0	60,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	55,7	30,2	23,6	25,7	27,7	26,7
Покритие на кадастъра (%)	6,0	6,0	6,0	6,0	6,7	10,4

Индикатори на социалното развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,9	-7,9	-7,9	-6,9	-8,2	-8,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-6,8	-2,0	-3,0	-2,7	-5,2	-3,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,2	4,4	4,2	4,3	4,2	4,2
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,7	5,6	6,2	6,6	5,5	6,2
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	79,7	82,3	81,4	80,6	78,7	78,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	80,9	84,2	83,3	82,2	83,1	84,5
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	137	139	142	147	149	146
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,6	14,2	13,2	11,8	10,7	11,4
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	49,4	58,4	62,5	61,6	60,1	57,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,7	8,4	8,6	7,4	8,0	9,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	41,2	43,9	44,2	44,5	44,8	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	186,6	157,2	119,2	148,6	131,1	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	350	376	340	396	471	444
Посещения в театрите на 1000 души от населението	55	67	102	123	122	71